**כל מזונותיו של אדם.** כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא מזון משס קצוב לו כך וכך ישתכר בשנה זו ויש לו ליזהר מלעשות שלא יוכל יוסיפו לו שכר למזונות שלא מה שפסקו לו: **חוץ מהוצאת שבתות.** חוצה לזה פסקו לו מה ישתכר להרכה ומהיכן תבוזתו שלא לפי מה שרגיל ממלימים לו לשעה או לשהר שעה: **פוחתין לו.** כלומר ממלימין לו שכר מועט: **מאי קראה.** שקולבין מזונות ברחש השנה: **שהחדש מתכפרה בו.** שהלבנה מתכפרה בו שהיה נראית לכל חלש חלש שהרית ליומבי מזרח וערבית ליומבי מערב כדאמר בר"ה (דף כ:) עשריס ותרבע שעות מתכפרה סיהרא: **הוי אומר זה ר"ה.** דאילו שהר י"ט בכר נתמלאה הלבנה במקלת ונראית בכל מקום: **נכפה ליום תגנו.** שהחדש קאי תקעו בחודש הלבנה שופר כשהיא מתכפרה ביום תגנו: **ואוכל את הרחשונה.** נמלא אוכלה לזו כדי שתהא היפה נאכלת בשבת דהויא לה אכילתה של הרחשונה לכבוד שבת: **נשא שמים.** בוטח שמזדמן לו נאה לשבת: **מחר אניך נשביך.** משחר בשבת שלך תן לנך לשבת הבאה: **יוס יוס.** יעשה לנו את נרכינו ועזרתנו: **תינו לריך להודיעו.** לומר שלא יהא זה יושב ותוהה מהיכן בא עליו דבר זה: **ומשה לא ידע.** שלמשה נתן לו הקב"ה קרון עור פניס ולא הודיעו: **לדעת כי אני ה' וגו'.** ריבים דקרא לך את שבחותי תשמרו ומלי לדעת רוצה אני שתודיעם מה מתנה חשובה אני מבקש ליתן להם: **לריך להודיע את אמו.** לעשות לו אות וסימן שלא יהלטו קודם שיבא ללמוד תורה ולא תהא את השבת עשה לך כך והוא יאמר פלוני וגס נתן לי פת ומתוך כך ידעו אביו ואמו שהוא חוטא ותרבה מבה ולעות בישראל: **דעניה נגוייו.** כגון קרון פניס למשה שהודיעוהו הרועים לא לריך הנומן להודיעו: **ומני ליה רוחא.** נותן כחול בעיניות עיניו: **לא** (ט) **נענעו נכריס עלה.** ואין משכחן[ט] שחזר הקב"ה להעניק על המורה ועל המלות לכתיב וחרס מעשיר למו הופיע מהר פארן (דברים לג) וכתיב אלוה מתימן יבא (חבקוק ג): **נשמה יפירה.** רוחב לב למנוחה ונשמה ולהיות פתוח לרוחה ויכלכל ויעשה[ט] ואין נפשו קלה עליו: **ויעף.** לרעיון ליה חוי על הנפש שהלבה לה: **לא שנו.** לחוי עלוב: **דמלפא.** לפתן בעינן דמוכחת מלתא שעשוי לנשבת: **ופא לא מלפתא.** הלבך לא מוכחת מלתא היא שהרי בכל יום יש לחם: **שבשולי קדירה.** שנשתרו בלא מתכונן: **סומך עליהם.** מערב יום טוב לשם ערוב ולא תמרינן לא תשיבי ובטלי: **גוררו.** מערב יום טוב: **אין נפש משוס בשולי נכריס.** שגזרו מכמיס בשבולי נכריס משוס תבואות ועל שנאכל כמו שהוא אי לא גזרו על בשולו לכיון שנאכל כמו שהוא אי אינו בשול לגמ להני מידי ואלו נאכלין על ידי מלמן חייס: **סומך ישראל עליהן.** להא שרו נאכילה: **נפא דהרסנא.** מטוגן בשומן קרטי לגיס ובקמח: **אסירי.** לקמח אין נאכל כמו שהוא אי לפיכך יש בו משוס בשולי נכריס: הרסנא

**כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה** (ש) **ועד יום הכפורים חוץ** א] **מהוצאת שבתות והוצאת י"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו א"ר אבהו מאי קראה** [1]**תקעו בחדש שופר** (ש)**(בכסא) ליום חגנו** [2]**איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וכתיב** [2]**כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מאי משמע דהאי חק לישנא דמזוני הוא דכתיב** [3]**ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה מר זוטרא אמר מהכא** [4]**הטריפני לחם חקי תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר** [5]**ברוך ה' יום יום תניא נמי הכי בית שמאי אומרים מחד שביך לשבתיך ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום** (ש)**א"ר חמא ברבי חנינא הנותן מתנה לחברו אין צריך להודיעו שנאמר** [6]**ומשה לא ידע כי קרן עור פניו מיתיבי** [7]**לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקב"ה למשה משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו לא קשיא הא במתנה דעבידא לאגלויי הא במתנה דלא עבידא לאגלויי שבת נמי מתנה דעבידא לאגלויי מתן שכרה לא עבידא לאגלויי: אמר מר מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו** [7]**מאי עביד ליה שייף ליה משחא ומלי ליה כוחלא והאידנא דחיישינן לכשפים מאי אמר רב פפא שייף ליה מאותו המין א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר** [8]**ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם אי הכי לא לענשו נכרים עלה שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו** [9]**דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר** [8]**שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש: עושה אדם תבשיל מערב יום טוב: אמר אביי** [10]**לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי שנא פת דלא אילימא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא והא דייסא נמי דלא מלפתא דאמר ר' זירא** [11]**הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי מערבין בדייסא אלא מידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא ודייסא לא שכיחא איכא דאמרי אמר אביי לא שנו** [12]**אלא תבשיל אבל פת לא מאי טעמא אילימא דמידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא והא דייסא לא שכיחא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי מערבין בדייסא אלא** [13]**מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא ודייסא נמי לא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא תני ר' חייא** [14]**עדשים שבשולי קדרה סומך עליהן משום ערובי תבשילין וה"מ דאית בהו כזית אמר רב יצחק בריה דרב יהודה** [15]**שמנונית שעל גבי הסכין גוררו וסומך עליו משום ערובי תבשילין והני מילי דאית בהו כזית אמר רב אסי אמר רב** [16]**דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים אמר רב יוסף** [17]**ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי תבשילין ואי עבדינהו נכרי כפא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא**

**שהחדש מתכפה בו.** לרמוקים כגון שמרים לנני מערב וערבית לנני מזרח

**תני כל מזונותיו של אדם של כל השנה קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ימים טובים והוצאת בנו לת"ת, שאם פיחת פוחתין לו, ואם הוסיף מוסיפין לו. ואמרינן מהאי קרא תקעו בחדש שופר, [בכסא, [פי"] בכסא לשון זמון כדאיתא התם בפרק חלק, כבר נתן להם זמן כדכתיב ליום הכסא יבוא ביתו, ואין כסא אלא זמן כדכתיב בכסא ליום חגינו] כי חק לישראל הוא, והאי חק מזונות(י)הן, כדכתיב הטרישני לחם חקי, וכתיב ואכלו את חקם. שמאי הזקן היה אוכל כל ימיו לכבוד שבת. הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שהיו כל מעשיו לשמים, ואומר ברוך ה' יום יום. תניא בית שמאי אומרים מחד שבא לשבתא, ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום. הנותן מתנה לחבירו מילתא דעבידא לאיגלויי היא ואין צריך להודיעו, כדכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו, ואע"ג דכתיב בשבת לדעת כי אני ה' מקדשכם, משמע דהנותן צריך להודיעו, משום דמתן שכרה לא עבידא לאיגלויי היא. וכל מצוה ניתנה בפרהסיא, חוץ מן השבת שניתנה בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל. ואסיקנא השבת ומתן שכרה אודעינהו, נשמה יתירה לא אודעינהו, כדדריש לקיש דאמר נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם בערב שבת, שנאמר כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי, כלומר כל שנבראו בעולם להתענג מהם נשמתן ביום השביעי נבראו, ומתרוחות ומתגדלות בשבת, וכיון ששבת וי אבדה נפש, כלומר נתמעטה הנשמה. והנותן**

**ב** ג מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע ח"א סימן תקכו סעיף ד:

**ח** ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה ו:

**ט** ו מיי' פי"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קמה טוש"ע י"ד סימן קיג סעיף יב:

**י** ז מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ד סמג לאוין עה טוש"ע ח"א סימן תקכ"ו סעיף ה:

## מוסף תוספות

א. כדכתיב מלבד עולת החדש ומנחתה ולא כתיב מלבד חטאת ועולה. תוס' ר"ס מ: ד"ה שהחדש.

ב. [ן]שר"ח מתכסה בו פירושו שהוא נכסה ונעלם בו שאין לו זכר לר"ח מתוך עילוי היום דקי"ל בדרבה מיניה. הלמ"ס.

## רבינו חננאל

**תני כל מזונותיו של אדם של כל השנה קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ימים טובים והוצאת בנו לת"ת, שאם פיחת פוחתין לו, ואם הוסיף מוסיפין לו. ואמרינן מהאי קרא תקעו בחדש שופר, [בכסא, [פי"] בכסא לשון זמון כדאיתא התם בפרק חלק, כבר נתן להם זמן כדכתיב ליום הכסא יבוא ביתו, ואין כסא אלא זמן כדכתיב בכסא ליום חגינו] כי חק לישראל הוא, והאי חק מזונות(י)הן, כדכתיב הטרישני לחם חקי, וכתיב ואכלו את חקם. שמאי הזקן היה אוכל כל ימיו לכבוד שבת. הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שהיו כל מעשיו לשמים, ואומר ברוך ה' יום יום. תניא בית שמאי אומרים מחד שבא לשבתא, ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום. הנותן מתנה לחבירו מילתא דעבידא לאיגלויי היא ואין צריך להודיעו, כדכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו, ואע"ג דכתיב בשבת לדעת כי אני ה' מקדשכם, משמע דהנותן צריך להודיעו, משום דמתן שכרה לא עבידא לאיגלויי היא. וכל מצוה ניתנה בפרהסיא, חוץ מן השבת שניתנה בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל. ואסיקנא השבת ומתן שכרה אודעינהו, נשמה יתירה לא אודעינהו, כדדריש לקיש דאמר נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם בערב שבת, שנאמר כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי, כלומר כל שנבראו בעולם להתענג מהם נשמתן ביום השביעי נבראו, ומתרוחות ומתגדלות בשבת, וכיון ששבת וי אבדה נפש, כלומר נתמעטה הנשמה. והנותן**

## תורה אור השלם

1. תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֵּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ:
תהלים פא ד
2. כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:
תהלים פא ה
3. רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים לֹא קָנָה כִּי חֹק לַכֹּהֲנִים מֵאֵת פַּרְעֹה וְאֶבְלוּ אֶת חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פַּרְעֹה עַל כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת אַדְמָתָם:
בראשית מז כב
4. שָׁוְא וּדְבַר כָּזָב תַּרְחִיק מִמֶּנִּי רֹאשׁ וְעשֶׁר אַל תִּתֶּן לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי:
משלי ל ח
5. בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמָס לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה:
תהלים סח כ
6. וַיְהִי בָּרְדָת מֹשֶׁה מֵהַר סִינַי וּשְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ:
שמות לד כט
7. וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם:
שמות לא יג
8. בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ:
שמות לא יז

## הגהות הב"ח

(ש) גמ' קנוסין לו מ"ס (ועד יום הכפורים). תפ"מ וע"ב ס"ש ועד ראש השנה:

## הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ"א מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט. נ"ב עיין במלבש רבה פ' תמיד ריש פ' ג' ושם נאמר גם ר"ת. והם"ס שלא הזכירו לולי כללו בהוצאת יו"ט דר"ת ליקרי מועד כדאיתא בפסחים עז ע"ב. ועיין בטור ס"ת סימן (תמ"ט) [תיט] ובב"י ובב"ח ומג"א שם. ומהיכי שלא הזכירו המלבש הזה לדבריו תלא למיית הרב"י ול"ע:

## מוסף רש"י

**שהחדש מתכסה בו.** לרמוקים כגון שמרים לנני מערב וערבית לנני מזרח

לפי שקטנה היא שמוך למילוסה (ר"ה ח:) שהלבנה אינה נראית בעולם לכל העולם לכתיב מדש בכסה (סנהדרין יא:). **הוי אומר זה ראש השנה.** שאתה נראה מדש, לפי שאר מגיס נאמלע החדש הס (שם). **לדעת כי אני ה' מקדשכם.** להודיעם אי נא שאני רולה לקדשם (שבת י:). **דעבידא לאגלויי.** מי נתנו לו (שם). **מתן שכרה לא עבידא לאגלויי.** והוא הודיעם ע"י משה בעל פה מה שכרה (שם). **שייף ליה משחא.** ישפשפנו בשמן בין עיניו לבי הגרגה שתשתלנו אמו מי עשה כן ויאמר התינוק פלוני עשה וגם פת נתן לי (שם). **ומלי ליה כוחלא.** נתן כחול בעין עינו, וכן לשונו בשלמות (שם). **לכשפים.** שתשתלנו שכשפו (שם). **נשמה יתירה.** שמרמיזים דעתו לשכילה ושמיה (תענית כד:). **כיון ששבת.** שבת ונמלר מת השבת, ווי **אבדה נפש.** ויעף דוכא בעוטריקון ווי נפש (שם). **דאכלי נהמא בנהמא.** למלפתי פיתן בדייסא (נדרים מט:). **דגים קטנים מלוחים.** נשכלין כשות שהן ממשת מלמן (ע"ז לח:). **כפא דהרסנא.** טיגן בשומיים, שומן דגים, עם קמח (שם).

תבשילין. ואי עבדינהו גוי כפא דהרסנא, כלומר בישל הדגים הללו עם הקמח, אסור משום בישולי גוים, מאי [טעמא] קמחא עיקר, ולדברי הכל אינו נאכל כשות שהוא חי, ועולה על שלחן [מלכים] לאכול בו פת, ולא דמי לדייסא.